

Figuri de dascăli

ONISIFOR GHIBU, PEDAGOG MILITANT ȘI LUPTĂTOR PENTRU ÎNFĂPTUIREA MARIÎ UNIRI

VASILE POPEANGĂ

Personalitate polivalentă a culturii române — pedagog, istoric, publicist, model de comportament patriotic, om al convingerilor ferme despre rostul națiunii române în configurația culturală a Europei, luptător dîrz pentru realizarea unității naționale și făuritor de istorie prin actele sale — Onisifor Ghibu a fost unul din marile spirite constructive care s-a impus în istoria noastră. Cu prilejul împlinirii unui secol de la nașterea sa — s-a născut la 31 mai 1883 și a decedat la 31 octombrie 1972 — activitatea sa a fost reactualizată în cadrul unor manifestări organizate de Comisia națională UNESCO în cooperare cu diferite instituții cultural-educative din țară. A fost adus un omagiu omului care s-a impus prin ardoarea cu care a luptat pentru apărarea școlii românești și pentru făurirea statului național unitar. Prin valorile afirmate și idealurile în slujba cărora a acționat, comportamentul său îndeplinește o funcție modelatoare pentru tinerele generații de educatori.

S-a născut într-o comună renumită prin prioritatea acordată valorilor morale în viața comunității, prin sentimentul istoriei și al libertății pe care îl trăiau locuitorii ei. Este Săliștea Sibiului, care a constituit prin spiritul de omenie al locuitorilor și prețuirea valorilor culturii naționale contextul etic și axiologic în care s-a format un spirit hotărît să lupte pentru progresul și libertatea națiunii sale. Acest sat în care copiii cîntau alături de părinții lor „Deșteaptă-te române“, intonau cîntece naționale în cadrul unor manifestări culturale în care patosul evocării calde a trecutului se îmbina în chip fericit cu hotărîrea tăcută de a lupta pentru libertatea și unitatea națională, a constituit matricea formativă în care a fost cizelată personalitatea lui O. Ghibu. „Datorez astfel satului meu natal tot ce este solid în ființa mea fizică și intelectuală“, nota el în anii senectuții. „El mi-a pus baza întregii mele vieți“¹. Pe această bază axiologică a fost construită treptat personalitatea pedagogului militant și a luptătorului național. Au contribuit succesiv la acest proces formativ instituții educative din Sibiu și Brașov, care erau renumite în epocă pentru valoarea și autoritatea lor pedagogică și culturală. La Brașov, a întâlnit pe „ziditorii de suflute, Virgil Onițiu, directorul liceului, D. Făgărășanu, Gh. Dima, I. Blaga, A. Bârseanu și A. Ciorte. În lecțiile lor, acești dascăli care se îngrijeau de formarea sufletelor tinere ale neamului românesc i-au întărit răbdarea și i-au format convingerea că în virtutea legilor firești care guvernează devenirea istorică a omenirii, neamul românesc își va făuri în mod inevitabil statul său național unitar. Era un act cerut de dreptatea imanentă a istoriei, teză care a stat la temelia activității sale ulterioare.

¹ O. Ghibu, *Pe baricadele vieții. Anii mei de învățătură*, ediție îngrijită de Nadia Nicolescu, Dacia, 1981, p. 66.

După absolvirea studiilor liceale a urmat cursurile Seminarului din Sibiu. Lecturile filozofice din această perioadă — în special lucrarea lui I. G. Fichte, *Bestimmung des Menschen* (Destinul omului) — i-au influențat profund gândirea filozofică și concepția sa despre viață, modelată de teza că istoria este o sursă inepuizabilă de învățăminte în lupta pentru progresul poporului. Cu un asemenea capital intelectual, în 1904 a plecat „spre locul unde răsare soarele pentru toți românii”, adică spre capitala micii Româнії². Aci a cunoscut pe N. Iorga, M. Sadoveanu, G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, E. Gârleanu, care i-au alimentat setea de cunoaștere cu noi informații. La Facultatea de filozofie a audiat cursuri predate de T. Maiorescu, C. Dimitrescu-Iași, C. Rădulescu-Motru și D. Drăghicescu. De la București, a plecat la Budapesta, intrînd în redacția ziarului *Lupta*, audiînd cursuri la universitate și participînd la activitatea politică intensă determinată de dezbaterea în dietă a proiectului de lege depus de A. Apponyi. De la Budapesta s-a îndreptat spre Strassbourg, unde s-a familiarizat cu filozofia germană. După „scurte popasuri” la Heidelberg, München și Viena, și-a continuat studiile la Jena, unde, sub conducerea lui W. Rein, și-a pregătit și susținut teza de doctorat în pedagogie cu titlul *Der moderne Utraquismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule* (Ultraquismul modern sau bilingvismul în școala populară). A fost o carte de răsunset, care anunța și prezența activă a unei puternice personalități în cîmpul școlii și pedagogiei românești din Transilvania. În 1910 a fost ales inspector al școlilor românești ortodoxe din Transilvania. Se angaja pe un drum greu de slujire a națiunii sale. Și-a îndeplinit această responsabilitate cu o exemplară devoțiune.

Activitatea lui O. Ghibu s-a manifestat pe multiple planuri, corelate între ele, prin obiectivul principal pe care l-a urmărit toată viața cu o tenacitate cu valoare de model: 1) pedagog militant pentru fundamentarea acțiunii educative pe specificul național al poporului român; 2) luptător pentru realizarea statului național român unitar; 3) publicist angajat în viguroase campanii de presă pentru întărirea solidarității naționale și îmbogățirea spirituală a națiunii prin respectul istoriei, limbii și valorilor naționale și universale; 4) cărturar cu preocupări și contribuții valoroase în domeniul culturii. Indiferent în ce domeniu și în ce perioadă a activat, O. Ghibu s-a remarcat prin consecvența sa, prin fermitatea convingerilor, valoarea morală și națională a principiilor și intransigența sa în apărarea valorilor fundamentale ale culturii române și a dreptului firesc al românilor de a fi liberi și de a dispune autonom de soarta lor. A rămas o viață întreagă credincios lui însuși: ferm, tenace, demn și devotat poporului său.

1. Onisifor Ghibu și-a început activitatea într-o perioadă de intensificare a luptei naționale a românilor din Transilvania. În 1907, pe cînd îndeplinea atribuțiile de redactor al ziarului *Lupta* din Budapesta, școala românească era amenințată în ființa ei națională de prevederile legii inițiate de contele A. Apponyi, titularul ministerului de culte și instrucție publică. O. Ghibu a condus prin *Lupta* o adevărată campanie de presă pentru apărarea caracterului național al școlilor populare, amenințate cu desființarea, și pentru formarea mentalității colective a românilor din Transilvania că apărarea caracterului național al școlii e o îndatorire națională de la care nici un român nu se poate sustrage.

² *Ibidem*, p. 119.

Colaborator al ziarului *Tribuna* din Arad, el a făcut parte din grupul „tinerilor oțeliți” alături de O. Goga, I. Chendi, S. Bocu și mai vîrstnicii R. Ciorogariu și N. Oncu. Ei au militat pentru intensificarea luptei naționale și conducerea ei pe baza unor principii naționale și morale ferme, fără a se face compromisuri și a se iniția acțiuni lipsite de principialitate. O. Ghibu a văzut în școală un factor de întărire a unității spirituale a românilor și de aceea în anii 1910—1914 a îndrumat cu sprit de abnegație școlile românești din Transilvania, urmărind să le întărească neîncetat capacitatea lor educativă și de rezistență națională. Învățătorilor le-a recomandat literatură pedagogică tipărită peste Carpați și i-a îndrumat să organizeze activitatea extrașcolară pe baza principiilor socio-pedagogice stabilite de Spiru Haret.

În 1912, O. Ghibu a propus înființarea unei comisii care să studieze situația școlii românești din Transilvania în vederea înaintării la ministerul de culte și instrucție publică a unui memoriu prin care să se solicite schimbarea legii învățămîntului din 1907. În 10/23 februarie 1914 a revenit asupra acestei idei, arătînd că însuși contele Tisza promisese schimbarea legii³. Pus sub anchetă de către organele guvernamentale care considerau că activitatea sa este primejdioasă intereselor statului, O. Ghibu își continuă lupta, cerînd Consistoriului din Sibiu în 6/19 august 1914 să intervină la guvern pentru a demobiliza 200—300 de învățători care să asigure funcționarea școlilor populare românești, grav lovite în existența lor de începerea ostilităților militare⁴. El a considerat închiderea școlilor o adevărată catastrofă și a acționat cu hotărîre pentru a face din procesul de învățămînt un mijloc de întărire a unității culturale a românilor.

În toamna anului 1914, O. Ghibu a trecut Carpații. În Țară și-a continuat activitatea de mobilizare a conștiințelor românești pentru intrarea României în război cu scopul de a elibera Transilvania. În decursul anilor grei, 1914—1918, a continuat o susținută activitate de întărire a sufletelor românești și a încrederii în ideea că actul unirii tuturor românilor se va realiza. După înfăptuirea unirii, O. Ghibu a desfășurat o susținută activitate pentru organizarea învățămîntului din Transilvania. În cadrul Consiliului Dirigent a îndeplinit atribuțiile de secretar general la Resortul instrucțiunii. Actul care l-a impus ca fondator de instituții de învățămînt și creator de istorie a fost preluarea Universității din Cluj și transformarea ei într-o instituție românească de învățămînt superior. În acest sens, O. Ghibu a înaintat Consiliului Dirigent un memoriu prin care cerea ca profesorii universității să depună jurămint de fidelitate față de statul român și punerea universității sub jurisdicția autorității statale românești⁵. În 12 mai 1919, după ce profesorii maghiari au refuzat pentru a treia oară să depună jurămintul, O. Ghibu a preluat Universitatea, procedînd la transformarea ei într-o instituție de învățămînt românesc⁶. În anii premergători celui de-al doilea război mondial, el a fost unul din spiritele lucide care a arătat că hotarele țării sînt în primejdie. El cerea să fie determinată „în sferele vieții românești trezirea unei puternice

³ Arhiva Mitropoliei Ardealului, doc. IV—1359—1912.

⁴ *Ibidem*, doc. IV—705—1914.

⁵ *Măsuri privitoare la preluarea Universității din Cluj și la naționalizarea ei, în Prolegomena la o educație românească*, 1941, p. 520.

⁶ T. Gal, *Onisifor Ghibu — militant fervent pentru unirea Transilvaniei cu România și protagonist al istoriei universității „Daciei superioare” din Cluj*, în „Revista de pedagogie”, nr. 11, anul XXXII, 1983, p. 56.

conștiințe a primejdiei și mobilizarea sufletească generală pentru apărarea patrioniului național asigurat prin Tratatul de la Trianon⁷. Pirghia de rezistență a unei asemenea acțiuni era întărirea sentimentului de solidaritate națională. În zilele de 30—31 august 1940, cînd trupul țării era sfîșiat prin Dictatul de la Viena, O. Ghibu a fost o mare conștiință românească aflată în acțiunea pentru apărarea patriei expusă primejdiilor care loveau în existența ei.

2. Preocupat de progresul cultural al poporului român și de realizarea unității lui politice, O. Ghibu a văzut în educație o determinantă fundamentală a realizării acestor obiective. Formarea tinerei generații nu putea avea un caracter întîmplător și nu putea fi guvernată de legi și principii streine individualității etnice a românilor. Încă din 1909, într-o serie de articole publicate în *Tribuna din Arad* cu titlul *Păreri cu privire la o nouă fundamentare a învățămîntului nostru primar*, el militează pentru organizarea unui sistem de învățămînt corelat organic cu firea românilor, cu limba, istoria și tradițiile lor. O. Ghibu considera că teoriile pedagogice nu au valoare universală și de aceea nu trebuie să facem greșeala de a neglija sau de a renunța la „firea noastră etnică și nevoile noastre”, care alcătuiesc coordonatele principale ale unui sistem de învățămînt românesc.

În același studiu, O. Ghibu a abordat problema constituirii unei pedagogii românești, menită să stabilească premisele unei educații naționale autentice, care să pornească „de la cunoașterea temeinică a sufletului nostru, și în teoriile streine să căutăm numai un control, de care e firesc să nu ne putem dispensa”⁸. O pedagogie românească autentică, izvorită din specificul nostru național, va asigura școlii caracterul de instituție românească și-i va întări funcția ei culturală. O școală populară dobîndește atributul de națională atunci cînd nu ne îndepărtăm „de sufletul nostru, care e un factor moștenit de la strămoși, de care nu ne putem îndepărta fără a renunța la noi înșine și care poartă sigiliul veacurilor prin care ne-am strecurat și al locurilor în care am trăit. Dar caracterul național al școlii este asigurat și de predarea în limba română, care este „comoara sufletească genuină în care ne reflectăm ca popor și în care trăim ca ființă aparte”⁹. Școala românească are specificul său formativ determinat de misiunea istorică a comunității naționale, divizată din punct de vedere politic, dar care tindea cu toată energia ei să-și realizeze unitatea statală.

De la aceste premise a plecat O. Ghibu în 1909 pentru a contribui la orientarea firească a școlii populare, căreia dorea să-i asigure un randament sporit în cadrul comunității românești. Instituțiile noastre școlare erau supuse la tot felul de constrîngerii determinate de o legislație pătrunsă de un șovinism feroce. Legea învățămîntului din 1907 urmărea să dea alte sensuri acțiunii formative a școlii românești, urmărind s-o transforme treptat într-un factor de deznaționalizare. O. Ghibu a sesizat aceste obiective ale legii și de aceea în calitatea sa de inspector al școlilor românești ortodoxe din Transilvania a acționat cu vigoare pentru a păstra caracterul național al școlilor noastre populare. Activitatea sa ca inspector școlar a dobîndit caracterul unui constructivism pedagogic evident prin inițiativele luate pentru perfecționarea corpului de învățători pe care-l îndruma, înființarea de biblioteci pedagogice și, mai ales, îndrumarea pedagogică efectuată în cadrul

⁷ Vezi *Prolegomena la o educație românească*, 1941, p. 869.

⁸ *Ibidem*, p. 54.

⁹ *Ibidem*, p. 58.

școlilor, între învățătorii care aveau nevoie de sprijin și încurajare în vremile de restriște din anii premergători războiului.

În primul său curs universitar predat la Universitatea din Cluj-Napoca pe care l-a intitulat *Prolegomena la o educație românească sau la o pedagogie românească*, O. Ghibu delimitează valorile pedagogice în raport cu timpul în care activează școala și configurația culturală a spațiului în care acționează. El consideră că o *pedagogie eternă și universală* nu există, ci ea variază de „la epocă la epocă și de la popor la popor”. Ca atare, o pedagogie românească construită în lumina specificului nostru național „trebuie să răsară din mediul nostru propriu, să lucreze conștient pentru noi și apoi prin noi pentru umanitate”¹⁰.

Imediat după război, când realitățile politice și culturale ale țării se schimbaseră, O. Ghibu a considerat că „întemeierea unei pedagogii românești ca și a științei menite să ne arate în ce trebuie să conste noua educație a poporului român și care sînt căile pentru a ajunge la ea este prin urmare una din cele mai mari și mai urgente necesități naționale”¹¹. O pedagogie românească autentică nu va fi în contradicție cu pedagogia altor popoare, întrucît ea va urmări valorificarea potențialului uman al poporului român și afirmarea lui prin acte creatoare în configurația culturii universale. O pedagogie românească eficientă pe planul formării personalității umane se va feri „în același timp de a fi o pedagogie șovinistă față de pedagogia popoarelor din afara granițelor țării noastre”. Scopul fundamental al pedagogiei românești este de natură constructivă: „să refacă, să păstreze și să cultive calitățile specifice ale poporului român pe fondul culturii general-umane”¹².

Consecvent acestor idei, remarcabilul pedagog a continuat să acționeze pentru a constitui „o pedagogie care se desprinde din noi înșine, așa cum ne-am format în decursul istoriei, prin noi și prin ceea ce am fost și sîntem în stare să asimilăm în mod organic de la umanitate”¹³. În concepția sa, pedagogia nu e constituită de un complex de norme, ci e trăire și acțiune pentru progresul națiunii. O. Ghibu avea încredere deplină în resursele de energie și de forță creatoare ale poporului, considerînd că menirea educației e de a contribui la actualizarea acestor energii. Scopul final al acțiunii educative este formarea unui „neam sănătos și capabil să răzbată în lume prin propriile sale forțe spre culmile de sus”¹⁴. În lucrarea rămasă în manuscris, *Încercare de expunere genetică a gîndirii, devenirii și activității mele pedagogice* (1953), O. Ghibu se autodefineste ca un pedagog „de baricade, de tribune, pedagog revoluționar al poporului meu, al statului meu”, deci un pedagog angajat în opera de întărire a forțelor creatoare ale națiunii pentru o deplină valorificare a potențialului lor creator.

3. Prin activitatea sa publicistică, O. Ghibu face parte dintr-o pleiadă glorioasă de publiciști ardeleni care au contribuit la formarea mentalităților colective ale românilor și la modelarea spiritului public transilvănean: G. Barițiu, A. Mureșianu, I. Mureșianu, I. Slavici, S. Albin, I. Russu-Șirianu, V. Braniste,

¹⁰ Pentru o *pedagogie românească*. Antologie de scrieri pedagogice îngrijită de O. Ghibu, studiu introductiv I. Gh. Stanciu, E.D.P., 1977, p. 308.

¹¹ *Ibidem*, p. 311.

¹² *Ibidem*, p. 312.

¹³ *Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației*, Sibiu, 1944, p. 50.

¹⁴ *Ibidem*, p. 55.

R. Ciorogariu, O. Goga, S. Bocu și alții. O. Ghibu și-a început activitatea publicistică la *Telegraful român*. În 1907 a fost angajat ca redactor al ziarului *Lupta*. În cele peste 200 de articole publicate în paginile acestui ziar¹⁵, a analizat probleme politice, culturale și naționale, remarcându-se prin intransigența opiniilor sale. Prin rubrica „De la românii de pretutindeni” a urmărit să formeze „viziunea panromânească a gazetei”. Tânărul redactor al *Luptei* a urmărit să sensibilizeze opinia publică românească despre pericolele care pîneau școlile populare și să determine înjgheburăa unui front puternic de apărare a lor.

Fiind la studii în Germania, O. Ghibu a colaborat la *Neamul Românesc* și *Revista generală a învățămîntului*. În suita de articole, *O călătorie prin Alsacia-Lorena. Țara și școlile ei*¹⁶, se arată a fi un fin observator al învățămîntului din această regiune și se manifestă ca un promotor al comparativismului pedagogic. Problematika articolelor publicate în *Tribuna* e mult mai amplă și mai diversificată. Apărarea caracterului național al școlii rămîne însă obiectivul principal al articolelor publicate în gazeta arădeană. Școala românească din Transilvania cunoștea divizarea confesională și O. Ghibu căuta modalități de acțiune pentru realizarea unității ei, considerînd că *Astra* poate îndeplini o funcție de unificare a învățămîntului românesc. Paralel cu activitatea publicistică desfășurată în coloanele *Tribunei*, pedagogul transilvănean a conturat o imagine a învățămîntului românesc din Transilvania în documentatele *Scrisori din Ardeal*, publicate în anii 1911 și 1912 în *Viața Românească*. O. Ghibu a criticat planul de învățămînt pentru școlile populare și a participat la elaborarea unui nou. În 1911, a publicat *Plan de învățămînt și îndreptar metodic pentru școlile populare confesionale greco-orientale de sub jurisdicția bisericii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania*, asigurînd astfel o bază pedagogică rațională activității educative.

După insuccesul candidaților naționali în alegerile din 1910, grupul tribunist de la Arad a intrat în conflict cu gruparea condusă de V. Goldiș, redactorul ziarului *Românul*. Disputele și controversele au luat forme acute care amenințau să genereze fisuri în solidaritatea națională. A fost o luptă generată de modalitățile tactice de conducere a luptei naționale, nu de obiectivele ei finale, deci o dispută privind tactica luptei naționale, nu obiectivele ei fundamentale și strategia ei pe termen lung. La intervenția lui C. Stere și a cercurilor politice de la București, *Tribuna* și-a încetat apariția în 1912. După încetarea apariției ei, O. Ghibu și-a continuat activitatea publicistică, abordînd probleme școlare, culturale și ale luptei pentru unitatea națională în paginile *Vieții Românești* și *Luceafărului*. În 8 noiembrie 1912, alături de un prestigios grup de tineri intelectuali transilvăneni, al căror spiritus rector era O. Goga, O. Ghibu semna o declarație în care își manifesta „credința nestrămutată că poporul românesc din această țară, în împrejurările grele prin care trece astăzi, trebuie să se găsească politicește într-o tabără bine organizată. Această tabără e pentru noi Partidul Național Român, ale cărui principii au fost totdeauna temelia convingerilor noastre și a cărui unitate noi o socotim o dogmă politică”¹⁷. Această declarație era o manifestare a spiritului de solidaritate națională care unea forțele politice transilvănene în prețuia unor mari prefaceri politice.

¹⁵ *Pe baricadele vieții*, Dacia, 1981, p. 138.

¹⁶ *Revista generală a învățămîntului*, nr. 4—6, anul IV, 1908.

¹⁷ Declarația în „*Românul*”, nr. 241, anul 11, 1912.

În paginile *Românului*, O. Ghibu a prezentat situația învățământului din comitatul Hunedoara¹⁸ și activitatea nefastă pentru școala românească a unor inspectori școlari de stat. A continuat să evalueze critic manualele școlare, în special pe cele elaborate de Iuliu Vuia¹⁹. De asemenea, a subliniat rolul *Astrei* în asigurarea unității de acțiune a școlii românești.

Prezența activă a lui O. Ghibu în paginile *Românului*, *Transilvaniei* și *Lucăfăruului* a fost întreruptă în toamna anului 1914, când a trecut Carpații în România liberă. În cooperare cu fostul tribunist, Gh. Popp și sibianul, C. Bucșan, O. Ghibu a asigurat apariția la București a săptămânalului *Tribuna*. Revista a apărut la 20 martie 1915 și și-a continuat apariția până la 3 iulie 1916. Prin paginile noii gazete a fost promovată ideea că înfăptuirea unirii politice a românilor este o responsabilitate istorică a oamenilor politici ai epocii. *Tribuna* a militat pentru intrarea României în război și pentru pregătirea spiritelor în vederea încheștării epocale ce aștepta comunitatea românească. În 15 iunie 1915, O. Ghibu a solicitat ziarului *Epoca* să-i acorde ospitalitate în coloanele sale pentru a publica articole în care să dezbată problema realizării unității politice a românilor.

O activitate care a primit note de eroism cotidian a desfășurat O. Ghibu în Basarabia, unde de la 1 ianuarie până la 31 decembrie 1917 a editat *Școala moldovenească*²⁰. Cel de-al doilea număr al revistei a fost tipărit cu alfabetul latin. În cuvîntul adresat cititorilor se preciza că acesta este „alfabetul neamului românesc ai cărui fii ne mărturisim de aici încolo cu mîndrie”. Tipărirea revistei era asigurată de „Societatea culturală a românilor din Basarabia”, înființată de O. Ghibu după modelul *Astrei*. Între 17 iunie—15 august 1917, vajnicul luptător transilvănean a organizat la Chișineu cursuri de pregătire a învățătorilor. Au participat la aceste cursuri de inițiere pedagogică și de cunoaștere a istoriei naționale 418 învățători. Opera culturală a lui O. Ghibu în Basarabia a fost însă mult mai amplă. La 1 octombrie 1917 a asigurat apariția revistei *Ardealul*, a cărei problematică națională viza realizarea unirii tuturor românilor într-un singur stat. *Ardealul*, care urmărea să devină „o foaie a tuturor fiilor neamului nostru”, a fost transformat la 24 ianuarie 1918 într-o gazetă cotidiană sub denumirea de *România Nouă*. Acest ziar se considera „organ de propagandă pentru unirea tuturor românilor”. Semnificativ este și apelul publicat în primul număr, în care reprezentanții tuturor provinciilor românești aflați sub stăpîniri streine declarau că ei se socotesc ca „cetățeni ai aceleiași stat unitar român, ca cetățeni ai României nouă a tuturor românilor, cu aceleași datorii față de fiecare parte a ei și cu aceleași drepturi”. Era o declarație care în mod simbolic anunța actul unirii de la 1 Decembrie 1918, cînd prin voința lor unanimă românii și-au făurit unitatea lor națională visată de atîtea generații.

După făurirea statului național unitar român, publicistica și lupta lui O. Ghibu au dobîndit note constructive, atunci cînd era vorba de inițiative și acțiuni solicitate de progresul țării, și aspecte critice, atunci cînd în viața publică se înregistra apariția unor fenomene negative. Cu toată energia a sprijinit reorganizarea învățământului românesc din Transilvania, asigurîndu-i îndrumarea lui pedagogică

¹⁸ Vezi nr. 35, anul III, 1913.

¹⁹ Vezi nr. 210—211, 271—273 din 1913 și 35, 63—65 din 1914.

²⁰ Vezi *Presa ardeleană pribeagă*, în Almanahul presei române pe 1926, Cluj p. 70.

firească bazată nu numai pe norme pedagogice, ci și pe ideea națională. În concepția pedagogului transilvănean, școala românească de toate gradele avea o dublă menire : să contribuie la consolidarea actului unirii și la regenerarea națiunii române prin acțiuni educative bine organizate, conduse de educatori devotați și bazate pe înalte principii de moralitate. În anii decisivi ai înființării instituțiilor de învățământ superior s-a manifestat ca o personalitate făuritoare de istorie. De asemenea, și-a ridicat cu hotărîre glasul cînd a constatat că frontierele țării erau în pericol.

Luptătorul dîrz pentru făurirea unității naționale și publicistul viguros a fost și un cărturar neobosit, care a urmărit ca România să se afirme în contextul cultural european și mondial prin acte făuritoare de valori culturale. A închinat pagini valoroase activității universitare clujene — *Universitatea Daciei Superioare, București, 1929* —, a conturat o imagine a dezvoltării pedagogiei românești în *Doisprezece ani de pedagogie românească, 1919—1930* ; a făcut un bilanț al propriei sale activități și deveniri : *La o răscruce a vieții mele. Un bilanț și o mărturisire, 1938* ; Impresionanta lucrare, *Prolegomena la o educație românească, 1941*, conține în cele peste 900 de pagini ale sale ideile sale pedagogice. Cele două lucrări apărute în 1944 : *Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației* și *Dictatură și anarhie* au fost interzise de regimul antonescian din cauza atitudinii critice a autorului lor, care a subliniat procesul de alienare a școlii românești și de îndepărtare a ei de rosturile firești de factor de educație națională. Cele două lucrări din 1944 sînt nu numai un document istoric care atestă vocația militantă a pedagogului angajat în lupta de apărare a școlii, ci și lucrări care conțin idei fundamentale pentru o educație românească autentică. După pensionarea sa inoportună și neașteptată, în 1945 s-a retras în Sibiul său drag. A petrecut restul vieții în tovărășia cărților și a manuscriselor. Tinerii care i-au deschis ușa au beneficiat de transferul de idei pe care o personalitate făuritoare de istorie îl făcea cu generozitatea caracteristică lui.

Personalitate care a întrunit calități de excepție și s-a angajat cu întreaga sa ființă pentru realizarea unității națiunii sale și progresului ei, Onisifor Ghibu a fost un luptător inflexibil, consecvent în atitudinile sale principiale, convins de victoria valorilor morale și încrezător în funcția constructivă a culturii pe planul formării umanului și perfecționării socialului. Prezent în marile bătălii ale epocii, ridicîndu-se prin forța ideilor morale care-i călăuzeau conduita deasupra adversităților timpului, O. Ghibu a avut o atitudine rectilinie în viață și se prezintă în fața judecății istoriei cu cununa de lauri a învingătorilor prin forța ideilor morale propagate. A fost o mare conștiință românească a epocii.